

Úvod	6
Moderní směry a klasická vyprávění ve světové literatuře v 2. pol. 19. a 1. pol. 20. stol.	7
Moderní směry v opozici vůči společnosti a tradici	8
Zdechlina • Dvojí komnata • Večerní modlitba	
Hledání nových forem	10
Blížící se loučení • Desátá elegie • Nářek	
Experiment s formou	12
Vábím svou duši • Vzpomínky uložené v chuti čaje	
Revoluce, včetně revoluce politické	14
Jak udělat dadaistickou báseň • Dům Aragon • Jak namalovat ptáka • Krásné rodiny • Pásmo • Nevítaná přímluva • Těžká noc • Proč přetrpět výlet • Jazyk horského lidu	
Klasická vyprávění: lidé v náročných situacích	18
Nevítaná přímluva • Těžká noc	
Klasická vyprávění: motivace lidského chování	20
Proč přetrpět výlet • Jazyk horského lidu	
Klasická vyprávění: inspirace zábavnými žánry	22
Zneklidňující setkání • Zrození George Sand • Létající ryby • Síla myšlenek	
Shrnutí	26
Česká literatura na přelomu století (do roku 1918)	27
Boje a témata 90. let	28
Snaha o lepší umění a politiku • Marie Wiltová • Básníkův zrak • Západ • Ponurý večer • Návštěva • Hrál kdosi na hoboj • Mstivá kantilena VIII • Rukopisné boje • Rukopisy jako stálý zdroj umělecké inspirace	
Podoby literatury na začátku století	34
Lyrika přírodní a milostná • Básnictví obrácené ke společnosti • Experimentální próza a lyrické drama • Student a jeho teta	
První světová válka	40
Švejk komentuje zabití Ferdinanda • Švejk odpovídá policejnímu úředníkovi • Opuštěný zámeček • Ztřeštěné ticho • Osobnost Tomáše Garrigua Masaryka	
Shrnutí	46
Česká literatura mezi světovými válkami	47
Velké osobnosti meziválečné poezie	48
Předzpěv • Stíny a Edison • Nový zrak • Václavské náměstí k večeru • Píseň • Balada o snu • Zpěv noci • Verše • Na sklonku lásky • Ze dna • Člověk • Kohout a den • V dubnu • Jeřáby v mlze • Pláč symbolů • Smrt umírajícího na sadě	
Velké osobnosti meziválečné prózy	54
Próza s publicistickými prvky • Historická próza • Společenský román • Próza hledající duchovní hodnoty • Baladická próza • Psychologická próza	
Velké osobnosti meziválečného dramatu	62
Kulička, nebo domeček? • Poslední syn • Setkání s andělem • Kat a blázen	
Shrnutí	66

Literatura v reakci na traumatické události	67
Válka a genocida	68
Boje první a druhé světové války • Jak skončit válku • Šikovně nemocný letec • Odhodlaný pilot	
Zajatecké tábory	72
Tvrdohlavý plukovník • Mouchy a snění • Den zlomu • Vzpomínky z úkrytu • Krátce o Osvětimi • Nechtěné dědictví	
Revoluce	78
Krvavá noc • Pomsta v Lyonu • Revoluční plány • Jaké čekat přivítání	
Autoritářství a totalitarismus	82
Přípravy na stavbu • Co všechno se dá zakázat • Zápalka • Proteiny	
Shrnutí	86
V traumatech války a holokaustu (česká literatura 40. až 70. let)	87
Reakce na ohrožení státu a národa	88
Československo je potřeba vymazat z mapy • Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat • Putování k pramenům • Světlem oděná • Moudrost starých Čechů • Přípitek české zemi	
Nová tvorba ve válečných letech	94
Kámen a bolest • Kachny na Vltavě • Černý obraz • Poslední dnové • Hubenost	
Reakce na válku, Hirošimu a holokaust	98
Vyšší princip • Jaký byl Vyšší princip v příbramském gymnáziu? • Až bomba praskne • Český rodák u zrodu atomové bomby? • Romeo, Julie a tma • Spalovač mrtvol • Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou • Smrt krásných srnců	
Shrnutí	106
Čemu všemu může literatura sloužit	107
Literatura jako nástroj poznání	108
Hyde Park • Muž za patnáct miliard dolarů • Poslední dny a noci • Jak se rodí savci	
Literatura jako nástroj působení	114
Pán much • 1984 • Já laňku vidím za šera • Má duše včelky předhoní • Zastesknutí • Dopis • Chvilka • Prostopravdy • Dveře • Zápalky	
Když literatura uklidňuje	120
Jak jsem se stal učitelem • Cesta za lesní moudrostí • Poslední epos čili román pro služky	
Shrnutí	126
50. a 60. léta v české literatuře	127
50. léta v životě a literatuře	128
Z deníků Jana Zábrany • Když řádí klukokracie	
Některé tváře poezie 50. let	130
Píseň o Viktorce • Seifertova Píseň o Viktorce sklídila ostrou kritiku od Ivana Skály • Obrana skutečné poezie • Zbabělci	

Próza 60. let	134
Andělské oči • Kde se vzala perlička na dně? • Mládí v masce • Kladivo na čarodějnice	
Poezie a konec „zlatých šedesátých“	140
Infekce • Variace na renesanční téma • Prázdná židle • Únor • František Hrubín • Kamarádi • Vzpomínky na přípravu Sjezdu Svazu československých spisovatelů v roce 1967	
Shrnutí	146
Světová literatura 2. poloviny 20. století	147
Rozhňevaní mladí muži přicházejí	148
Šťastný Jim • Kvílení • O Kvílení	
Nástup nových směrů	152
Magický realismus • Postmodernismus • Chazarský slovník • Manifest postmodernismu	
Drama a lyrika v novém kabátu	158
Drama • Lyrika	
Čas pro ženy	162
Pod africkým sluncem • Deník Bridget Jonesové	
Shrnutí	166
Česká literatura v 70. až 90. letech	167
Literatura 70. a 80. let doma a v emigraci	168
Příchod švagra Pepina do rodiny • Podivný svatební dar • Julián Sorel po severočesku • Proud života a politická pěna	
Literatura 70. a 80. let v samizdatu	176
O Petlici • Magorovy Labutí písně • Ať ryby vykulují oči • Z dopisů Olze • O naději	
Literatura 90. let	180
Pořád píšu • Jen cáry myšlenek • Čas poschovávaný v lesklých střepch... • Zážitky z pohnutých chvil • Nabídka, která se neodmítá	
Shrnutí	186
Česká a světová literatura naší současnosti	187
Nejčtenější současná literatura	188
Bez náklonnosti hvězd • Život v tichu • Jak začít s vytvářením vlastního rodokmenu? • Úplně první telefonní seznam • Záhadné zmizení • Kdo je Elena Ferrante?	
Různé podoby literatury	194
Žít radioaktivně • Zaklínač • Recenze z fanouškovské stránky • Habibi	
Výrazné tváře české literatury	200
Fenomén sběračství • Sběr léčivých rostlin • Tajemné jezero • Záhadné zvyky	
Shrnutí	206
Rejstříky	207
Použité zdroje	212

Milí čtenáři,

čtvrtou čítankou naši společnou cestu světem literatury od jejích historicky doložených počátků k dnešku završujeme a budeme se muset – neradi – s Vámi rozloučit. Vy i my budeme mít na svých dalších poutích životem, naší tradicí, historií a literaturou před sebou trochu jiné pěšinky a po boku jiné společníky. Doufáme ale (a přejeme to Vám i sobě), že i nadále budeme mít jedno společné – že k těm nejlepším našim společným kamarádům a průvodcům bude stále patřit knížka, tištěná, elektronická, v budoucnu možná ještě v nějaké jiné podobě, ale vždycky zajímavá, milá, užitečná a přátelská, taková, která by nám co nejlépe pomáhala, která by nás bavila, těšila ve smutku, ukazovala nám, co nás na různých cestách a cestičkách může čekat a jak bychom se s tím mohli nejlépe vyrovnat.

Tento svazek, *Čítanka 9*, má podobnou stavbu jako *Čítanka pro osmý ročník*, víte tedy přibližně, co můžete očekávat. Jednotlivé kapitoly věnované české literatuře podávají v úhrnu souvislý obraz jejího vývoje od konce 19. století (České moderny) po dnešní dny. Kapitoly zaměřené na literaturu světovou představují spíše určité literární směry, proudy či typy literární tvorby, které jsou pro celkové pochopení literárního vývoje podstatné. Tak např. kapitolám o České moderně a meziválečné avantgardě předřazujeme kapitolu o literárním modernismu a avantgardě obecně, podobně kapitolám páté a šesté, které pojednávají mj. o tom, jak se česká literatura vyrovnávala s válečnými útrapami i traumatem 50. let, předchází kapitola o zpracování společenských traumat v literatuře světové apod.

Jako ve všech čítankách této řady se i v této snažíme ukázat, že literatura není bezvýznamná hra se slovy, ale že se po celá tisíciletí své existence snažila a snaží (pokud je to skutečně literatura) člověku pomáhat. Pomáhat mu, aby porozuměl světu, ostatním lidem i sobě samému, aby se dokázal vyrovnat s velkými společenskými otřesy i s osobním či rodinným neštěstím a trápením, aby měl možnost spoluprožívat a poznávat zkušenosti předchozích stovek generací našich předků a využívat je ve svém životě, při svém vlastním prožívání a rozhodování.

To je jedna z nejúžasnějších věcí na literatuře – že je to nekonečně bohatý proud osobních výpovědí, osobních svědectví, zpovědí a vyznání, který má svůj počátek tak dávno, že o něm nemáme ani dochovány přímé doklady. Statisíce našich předků nám v něm podávají ruce a podílejí se s námi o neskutečně bohatou, mnohatisíciletou zkušenost.

A ještě si musíme připomenout druhý úžasný rys literatury, který prochází veškerými jejími dějinami od samého počátku – literatura prověřuje, ukazuje a potvrzuje hodnoty, které dávají lidskému životu ve světě smysl. Je to láska, krása, čest, moudrost, odvaha a především svoboda. Hledejme tyto hodnoty u sebe – a můžeme si být jisti, že je pak budeme také nacházet.

Krásný rok, hodně úspěchů a krásné a zajímavé čtení vám přeji

autoři

Symbole užívané v učebnici:

úkol pro chytré hlavy

jiná aktivita, např. skupinová práce

test v interaktivní učebnici

poslech